

మహానారాయణోపనిషత్తు

- డా. కోగంటి రామానుజాచార్యులు

ఉపోద్ఘాతము :

కృష్ణయజుర్వేదాంతర్గత తైత్తిరీయారణ్యకములో ఖిలకాండలో మహానారాయణోపనిషత్తు చెప్పబడినది. దీనినే నారాయణీయోపనిషత్ అని కూడా అంటారు. ఇందులో 80 అనువాకములు వేదభాగవిశేషములు (ద్రావిడపాఠంలో 63 అనువాకములు) ఉన్నవి. నాలుగు ఆశ్రమములవారు నిత్యకర్మానుష్ఠానమునకు ఉపయోగించు అనేక మంత్రములు ప్రతిపాదించబడినవి. విద్యార్థులకు ఉపనిషత్ వాఙ్మయాభ్యాసము చాలా ఉపయుక్తమైనది. వేదాంతాధ్యయనోత్సాహకులకు ఈ ఉపనిషత్ ప్రవేశద్వారము వంటిది. ఉపాసనా విశేషాలతో లోకానికి ప్రసాదించారు. ఈ ఉపనిషత్తులో చాలా విశేషాలు ఉన్నాయి.

❖ 1వ అనువాకములో “అమ్మస్యపారే...” అని మొదలుకుని ఈ జగత్తులో సృష్టి-స్థితి-లయములకు కారణభూతుడు, సకలదేవతాస్వరూపుడు, అంతటా వ్యాపించివున్నవాడు, సత్యమైనవాడు పరంబ్రహ్మమే అని తెలియచేస్తూ పరమాత్మ మంగళాశాసనము గావించబడినది. పిమ్మట వివిధ దేవతల గాయత్రీ మస్త్రములు, స్నానాంగభూతమంత్రములు దూర్వాసూక్తము, మృత్తికా సూక్తము, మృత్తికాశుద్ధికై పృథివీప్రార్థన, జలస్వీకారమంత్రము, అఘమర్షణసూక్తము, గంగాద్యావాహన మంత్రము, స్నానము పూర్తిచేసిన తరువాత చదివే మంత్రములు చెప్పబడ్డాయి.

❖ 2వ అనువాకములో “జాతవేదసే సునవామ.” అని మొదలుకుని సకలారిష్ట పరిహారము కోసం దుర్గాసూక్తము చెప్పబడినది.

- ❖ 3వ, 4వ, 5వ అనువాకములో “భూరన్నమగ్నయే...” అని మొదలుకుని అన్నసమ్మృద్ధికొరకు వ్యాహృతి హోమమంత్రములు ఉన్నాయి.
- ❖ 6వ, 7వ అనువాకములలో “పాహినో అగ్నవకయా....” అని మొదలుకుని జ్ఞానప్రాప్త్యర్థం అగ్నిదేవునికి ఆహుతులు సమర్పించే హోమమంత్రములు ఉన్నాయి.
- ❖ 8వ, 9వ అనువాకములో 90 వేదాంత పరమార్థసిద్ధికై ఇంద్ర, పితృ, బ్రహ్మదేవతాకమంత్రములు
- ❖ 10వ, 11వ అనువాకములలో తపః ప్రశంసా, పుణ్యకర్మల ప్రభావం తెలియజేయు మంత్రములు.
- ❖ 12వ అనువాకములో “అణోరణీయాన్...” అని మొదలుకుని ఈ సృష్టి ఎవరి నుండి ఉద్భవించి ఎక్కడ లయమౌతుందో, కనిపించే జగత్తుకు కారణమెవ్వడో చెప్పే దహరవిద్యా మంత్రములు.
- ❖ 13వ అనువాకములో “సహస్రశీర్షం దేవం....” అని మొదలుకుని నారాయణ సూక్తము.
- ❖ 14వ అనువాకములో ఆదిత్యమండలరూపంగా పరబ్రహ్మోపాసన చేయు మంత్రములు.
- ❖ 15వ అనువాకములో ఆదిత్యపురుషుని సర్వాత్మకత్వప్రదర్శనము.
- ❖ 16వ అనువాకములో “నిధనపతయే నమః...” అని మొదలుకుని శివోపాసనా మంత్రములు.

- ❖ 17 నుండి 21 వరకూ అనువాకములలో “సద్యోజాతం ప్రపద్యామి....” అని మొదలుకుని సద్యోజాత, వామదేవ, అఘోర, తత్పురుష, ఈశాన పంచముఖ శివస్తుతులు.
- ❖ 22 నుండి 27 వరకు అనువాకములలో “నమో హిరణ్యబాహవే...” అని మొదలుకొని నమస్కారార్థ మంత్రములు.
- ❖ 28వ అనువాకములో సకలాధారమైన భూదేవతామంత్రములు.
- ❖ 29వ అనువాకములో విశ్వంలోని సర్వమూ జలస్వరూపములే అని చెప్పే సర్వదేవతా ఆపః స్తోత్రములు.
- ❖ 30 నుండి 36 వరకు అనువాకములో సంధ్యావందనమంత్రములు- మాధ్యాహ్న-సాయం-ప్రాతః సంధ్యాజలపానమంత్రము, గాయత్రీ ఏక-అక్షర ఆహ్వాన స్తుతిమంత్రములు, గాయత్రీ స్వస్థాన ప్రధాన మంత్రములు చెప్పబడ్డాయి.
- ❖ 37వ అనువాకములో జగత్తు యొక్క ఉనికి హేతువైన సూర్యుని స్తుతించే ఆదిత్యదేవతామంత్రము.
- ❖ 38 నుండి 40 వరకు అనువాకములలో పాపనివృత్తికలిగించు-త్రిసుపర్ణ మంత్రము.
- ❖ 41 నుండి 44 వరకు అనువాకములలో మేధాసూక్తము.
- ❖ 45 నుండి 53 వరకు అనువాకములలో మృత్యునివారణమంత్రములు.
- ❖ 54, 55వ అనువాకములలో ప్రజాపతి, ఇంద్రప్రార్థనామంత్రములు.
- ❖ 56 నుండి 58 వరకు అనువాకములలో మృత్యుంజయమంత్రములు.

- ❖ 59వ అనువాకములో పాపనివారకహోమమంత్రములు.
- ❖ 60వ అనువాకములో వసు(దోషనివర్తన)మంత్రము.
- ❖ 61, 62వ అనువాకములలో ఈ జగత్తులో సర్వకార్యములకు పరమాత్మయే కారణమని ప్రతిపాదించు నాహంకర్తా నాహం కారయితా.... మంత్రములు.
- ❖ 63 నుండి 66 అనువాకము వరకు విరజాహోమమంత్రములు.
- ❖ 67-68 అనువాకములలో విశ్వేదేవహోమమంత్రములు.
- ❖ 69వ అనువాకములో భోజనానికి ప్రాణాహుతి మంత్రములు, ప్రాణాహుతి – వికల్పమంత్రాంతరములు.
- ❖ 70 నుండి 72 అనువాకములలో భుక్తాన్న అభిమంత్రణమంత్రము, భోజనాంతే ఆత్మానుసంధానమంత్రము, భోజనానంతరం అవయవస్వాస్థ్యమంత్రము.
- ❖ 73వ అనువాకములో సర్వపాపక్షయమునకు, సంపదప్రాప్తికి ఇంద్రప్రస్తుతి మంత్రము.
- ❖ 74, 75వ అనువాకములో హృదయమును కుడిచేతితో స్పృశిస్తూ, ఎడమచేతితో చిన్నుడ్ర ధరించి పఠించే హృదయాలంబన మంత్రములు.
- ❖ 76వ అనువాకములో అగ్నిస్తుతిమంత్రము.
- ❖ 77వ అనువాకములో శివసామీప్యమునకై అభీష్టయాచనామంత్రము.
- ❖ 78వ అనువాకములో ఏకాదశ ఆత్మజ్ఞానసాధనాలైన-సత్యం, తపః, దమః, శమః, దానం, ధర్మః, ప్రజననం, అగ్నయః, అగ్నిహోత్రం, యజ్ఞః, మానసం.... వీటిని స్తుతించే పరతత్త్వ ఉపాసనామంత్రములు.

- ❖ 79వ అనువాకములో జ్ఞానసాధన, అంతర్యామి స్తుతిమంత్రములు.
- ❖ 80వ అనువాకములో జ్ఞానయజ్ఞమంత్రములు ప్రతిపాదించబడినవి.

ఈ నారాయణోపనిషత్తును నిత్యకర్మానుష్ఠానంలోనూ, పాపనివారణకు, జ్ఞానప్రాప్తికి, మోక్షప్రాప్తికి మహనీయులు పఠిస్తారు. ఇంకా ఎన్నో ప్రయోజనాలు ఉపనిషత్తులో తెలియజేయబడినవి.

స్వస్తి

మహానారాయణోపనిషత్

ఓం నమో మహతే నారాయణాయ నమః

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

అథ మహానారాయణోపనిషత్ ప్రారంభః

ప్రథమోఽనువాకః

- అంభస్యపారే భువనస్య మధ్యే నాకస్య పృష్ఠే మహతో మహీయాన్ ।
శుక్రేణ జ్యోతీగ్ంషి సమనుప్రవిష్టః ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అంతః ॥ ॥ 1 ॥
- యస్మిన్నిదగ్ంసం చ వి చైతి సర్వం యస్మిన్ దేవా అధి విశ్వే నిషేదుః ।
తదేవ భూతం తదు భవ్యమా ఇదం తదక్షరే పరమే వ్యోమన్ ॥ ॥ 2 ॥
- యేనావృతం ఖం చ దివం మహీం చ యేనాదిత్యస్తపతి తేజసా భ్రాజసా చ ।
యమంతః సముద్రే కవయో వయంతి యదక్షరే పరమే ప్రజాః ॥ ॥ 3 ॥
- యతః ప్రసూతా జగతః ప్రసూతీ తోయేన జీవాన్ వ్యచసర్జ భూమ్యామ్ ।
యదోషధీభిః పురుషాన్ పశూగ్ంశ్చ వివేశ భూతాని చరాచరాణి ॥ ॥ 4 ॥
- అతః పరం నాన్యదణీయసగ్ంహి పరాత్పరం యన్మహతో మహాంతమ్ ।
యదేకమవ్యక్తమనంతరూపం విశ్వం పురాణం తమసః పరస్మాత్ ॥ ॥ 5 ॥
- తదేవర్తం తదు సత్యమాహుస్తదేవ బ్రహ్మ పరమం కవీనామ్ ।
ఇష్టాపూర్తం బహుధా జాతం జాయమానం విశ్వం బిభర్తి భువనస్య నాభిః ॥ ॥ 6 ॥

తదేవాగ్నిస్తద్వాయుస్తత్సూర్యస్తదు చంద్రమాః ।
 తదేవ శుక్రమమృతం తద్భ్రహ్మ తదాపః స ప్రజాపతిః ॥ 7 ॥

సర్వే నిమేషా జజ్జిరే విద్యుతః పురుషోదధి ।
 కలా ముహూర్తాః కాష్ఠాశ్చాహోరాత్రాశ్చ సర్వశః ॥ 8 ॥

అర్ధమాసా మాసా ఋతవః సంవత్సరశ్చ కల్పంతాం ।
 స ఆపః ప్రదుఘే ఉభే ఇమే అంతరిక్షమథో సువః ॥ 9 ॥

నైనమూర్ధ్వం న తిర్యంచం న మధ్యే పరిజగ్రభత్ ।
 న తస్యేకే కశ్చన తస్య నామ మహద్యశః ॥ 10 ॥

న సంద్యశే తిష్ఠతి రూపమస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్ ।
 హృదా మనీషా మనసాభిక్లుప్తో య ఏనం విదురమృతాస్తే భవంతి ॥ 11 ॥

పరమాత్మ- హిరణ్యగర్భ- సూక్త

అద్భ్యః సంభూతో హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టౌ ॥
 (అద్భ్యః సంభూతః పృథివ్యై రసాచ్చ । విశ్వకర్మణః సమవర్తతాధి ।
 తస్య త్వష్టా విదధద్రూపమేతి । తత్పురుషస్య విశ్వమాజానమగ్రే ॥ 1 ॥

వేదాహమేతం పురుషం మహాంతమ్ । ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్ ।
 తమేవం విద్వాసభృత ఇహ భవతి । నాన్యఃపంథావిద్యతేఽయనాయ ॥ 2 ॥

ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అంతః । అజాయమానో బహుథా విజాయతే ।
 తస్య ధీరాః పరిజానంతి యోనిమ్ । మరీచీనాం పదమిచ్ఛంతి వేధసః ॥ 3 ॥

యో దేవేభ్య ఆతపతి । యో దేవానాం పురోహితః ।
 పూర్వో యో దేవేభ్యోజాతః । నమో రుచాయ బ్రాహ్మయే ॥ 4 ॥

రుచం బ్రాహ్మం జనయంతః । దేవా అగ్రే తదబ్రువన్ ।
 యస్త్వైవం బ్రాహ్మణో విద్యాత్ । తస్య దేవా అసన్ వశే ॥ 5 ॥

ప్రీశ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పత్న్యా । అహోరాత్రే పార్శ్వే । నక్షత్రాణి రూపమ్ ।
 అశ్వినౌ వ్యాతం ఇష్టం మనిషాణ అముం మనిషాణ సర్వం మనిషాణ ॥ 6 ॥

ఇతి ఉత్తరనారాయణానువాకః

హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాగ్రే భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్ ।
 స దాధార పృథివీం ద్యాముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 1 ॥

యః ప్రాణతో నిమిషతో మహిత్యైక ఇద్రాజా జగతో బభూవ ।
 య ఈశే అస్య ద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 2 ॥

య ఆత్మదా బలదా యస్య విశ్వ ఉపాసతే ప్రశిషం యస్య దేవాః ।
 యస్య ఛాయామృతం యస్య మృత్యుః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 3 ॥

యస్యేమే హిమవంతో మహిత్వా యస్య సముద్రగ్ంరసయా సహాహూః ।
 యస్యేమాః ప్రదిశో యస్య బాహూ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 4 ॥

యం క్రందసీ అవసా తస్తభానే అభ్యైక్షేతాం మనసా రేజమానే ।
 యత్రాధి సూర ఉదితౌ వ్యేతి కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 5 ॥

యేన ద్యౌరుగ్రా పృథివీ చ దృఢే యేన సువః స్తభితం యేన నాకః ।
 యో అంతరిక్షే రజసో విమానః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 6 ॥

ఆపో హ యన్మహతీర్విశ్వమాయం దక్షం దధానా జనయంతీరగ్నిమ్ ।
 తతో దేవానాం నిరవర్తతాసురేకః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 7 ॥

యశ్చిదాపో మహినా పర్యపశ్యద్ధక్షం దధానా జనయంతీరగ్నిమ్ ।
యో దేవేష్యధి దేవ ఏక ఆసీత్కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ ॥ 8 ॥

ఏష హి దేవః ప్రదిశోఽను సర్వాః పూర్వో హి జాతః స ఉ గర్భే అంతః ।
స విజాయమానః స జనిష్యమాణః ప్రత్యజ్మఖాస్తిష్యతి విశ్వతోముఖః ॥ 12 ॥

విశ్వతశ్చక్షురుత విశ్వతో ముఖో విశ్వతో హస్త ఉత విశ్వతస్పాత్ ।
సం బాహుభ్యాం నమతి సం పతత్రైర్ధ్యావాపృథివీ జనయన్ దేవ ఏకః ॥ 13 ॥

వేనస్తత్ పశ్యన్ విశ్వా భువనాని విద్వాన్ యత్ర విశ్వం భవత్యేకనీడమ్ ।
యస్మిన్నిదగ్గంసం చ వి చైకగ్గంస ఓతః ప్రోతశ్చ విభు ప్రజాసు ॥ 14 ॥

ప్ర తద్వోచే అమృతం ను విద్వాన్ గంధర్వో నామ నిహితం గుహాసు ।
త్రీణి పదా నిహితా గుహాసు యస్తద్వేద సవితుః పితా సత్ ॥ 15 ॥

స నో బంధుర్జనితా స విధాతా ధామాని వేద భువనాని విశ్వా ।
యత్ర దేవా అమృతమానశానాస్తృతీయే ధామాన్యభ్యైరయంత ॥ 16 ॥

పరి ద్యావాపృథివీ యంతి సద్యః పరి లోకాన్ పరి దిశః పరి సువః ।
ఋతస్య తంతుం వితతం విచృత్య తదపశ్యత్తదభవత్రప్రజాసు ॥ 17 ॥

పరీత్య లోకాన్ పరీత్య భూతాని పరీత్య సర్వాః ప్రదిశో దిశశ్చ ।
ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్యాత్మనాత్మానమభిసంబభూవ ॥ 18 ॥

సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమింద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం మేధామయాసిషమ్ ॥ 19 ॥

ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోఽపఘ్నున్నిర్ఋతిం మమ ।
పశూగ్ంశ్చ మహ్యమమావహ జీవనం చ దిశో దిశ ॥ 20 ॥

మా నో హిగ్ంసీజ్ఞాతవేదో గామశ్వం పురుషం జగత్ ।
అబిభ్రదగ్న ఆగహి శ్రియా మా పరిపాతయ ॥ 21 ॥

పురుషస్య విద్మ(హే) సహస్రాక్షస్య మహాదేవస్య ధీమహి ।
తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ ॥ 22 ॥

గాయత్ర్యాః

తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి ।
తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ ॥ 23 ॥

తత్పురుషాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి ।
తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్ ॥ 24 ॥

తత్పురుషాయ విద్మహే చక్రతుండాయ ధీమహి ।
తన్నో నందిః ప్రచోదయాత్ ॥ 25 ॥

తత్పురుషాయ విద్మహే మహాసేనాయ ధీమహి ।
తన్నః షణ్ముఖః ప్రచోదయాత్ ॥ 26 ॥

తత్పురుషాయ విద్మహే సువర్ణపక్షాయ ధీమహి ।
తన్నో గరుడః ప్రచోదయాత్ ॥ 27 ॥

వేదాత్మనాయ విద్మహే హిరణ్యగర్భాయ ధీమహి ।
తన్నో బ్రహ్మ ప్రచోదయాత్ ॥ 28 ॥

నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి ।
తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్ ॥ 29 ॥

వజ్రనఖాయ విద్యుహే తీక్ష్ణదగ్ంష్టాయ ధీమహి ।
తన్నో నారసిగ్ంహః ప్రచోదయాత్ ॥ 30 ॥

భాస్కరాయ విద్యుహే మహద్ద్యుతికరాయ ధీమహి ।
తన్నో ఆదిత్యః ప్రచోదయాత్ ॥ 31 ॥

వైశ్వానరాయ విద్యుహే లాలీలాయ ధీమహి ।
తన్నో అగ్నిః ప్రచోదయాత్ ॥ 32 ॥

కాత్యాయనాయ విద్యుహే కన్యాకుమారి ధీమహి ।
తన్నో దుర్గః ప్రచోదయాత్ ॥ 33 ॥

[పాఠభేదః:

చతుర్ముఖాయ విద్యుహే కమండలుధరాయ ధీమహి ।
తన్నో బ్రహ్మ ప్రచోదయాత్ ॥

ఆదిత్యాయ విద్యుహే సహస్రకిరణాయ ధీమహి ।
తన్నో భానుః ప్రచోదయాత్ ॥

పావకాయ విద్యుహే సప్తజిహ్వాయ ధీమహి ।
తన్నో వైశ్వానరః ప్రచోదయాత్ ॥

మహాశూలిన్యై విద్యుహే మహాదుర్గాయై ధీమహి ।
తన్నో భగవతీ ప్రచోదయాత్ ॥

సుభగాయై విద్యుహే కమలమాలిన్యై ధీమహి ।
తన్నో గౌరీ ప్రచోదయాత్ ॥

నవకులాయ విద్యుహే విషదంతాయ ధీమహి ।
తన్నుః సర్పః ప్రచోదయాత్ ॥]

- సహస్రపరమా దేవీ శతమూలా శతాంకురా ।
సర్వగ్ంహరతు మే పాపం దూర్వా దుఃస్వప్ననాశినీ ॥ 34 ॥
- కాండాత్కాండాత్పరోహంతీ పరుషః పరుషః పరి ।
ఏవా నో దూర్వే ప్రతను సహస్రేణ శతేన చ ॥ 35 ॥
- యా శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి ।
తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ హవిషా వయమ్ ॥ 36 ॥
- అశ్వక్రాంతే రథక్రాంతే విష్ణుక్రాంతే వసుంధరా ।
శిరసా ధారయిష్యామి రక్షస్వ మాం పదే పదే ॥ 37 ॥
- భూమిర్దేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ ।
ఉద్భృతాసి వరాహేణ కృష్ణేన శతబాహునా ॥ 38 ॥
- మృత్తికే హన పాపం యన్మయా దుష్కృతం కృతమ్ ।
మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాసి కాశ్యపేనాభిమంతితా ।
మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ 39 ॥
- మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తన్మే నిర్ణద మృత్తికే ।
తయా హతేన పాపేన గచ్ఛామి పరమాం గతిమ్ ॥ 40 ॥
- యత ఇంద్ర భయామహే తతో నో అభయం కృధి ।
మఘవంఛగ్ని తవ తన్న ఊతయే విద్విషో విమృధో జహి ॥ 41 ॥
- స్వస్తిదా విశస్పతిర్ఘృత్రహా విమృధో వశీ ।
వృషేంద్రః పుర ఏతు నః స్వస్తిదా అభయంకరః ॥ 42 ॥
- స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥ 43 ॥

ఆపాంతమన్యుస్తృపలప్రభర్మా ధునిః శిమీవాంఛరుమాగ్ంఋజీషీ ।
 సోమో విశ్వాన్యతసావనాని నార్వాగింద్రం ప్రతిమానాని దేభుః ॥ 44 ॥

బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్వి సీమతః సురుచో వేన ఆవః ।
 స బుద్ధియా ఉపమా అస్య విష్వాః సతశ్చ యోనిమసతశ్చ వివః ॥ 45 ॥

సోనా పృథివి భవాన్మక్షరా నివేశనీ ।
 యచ్ఛా నః శర్మ సప్రథాః ॥ 46 ॥

గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్ ।
 ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం తామిహోపహ్వాయే శ్రియమ్ ॥ 47 ॥

శ్రీర్మే భజతు । అలక్ష్మీర్మే నశ్యతు । విష్ణుముఖా వై
 దేవాశ్చందోభిరిమాంల్లోకానసపజయ్యమభ్యజయన్ ।
 మహాగ్ంఇంద్రో వజ్రబాహుః షోడశీ శర్మ యచ్ఛతు ॥ 48 ॥

స్వస్తి నో మఘవా కరోతు । హంతు పాప్మానం యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి ॥ 49 ॥

సోమానగ్ంస్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్పతే । కక్షీవంతం య ఔశిజమ్ ।
 శరీరం యజ్జశమలం కుసీదం తస్మింత్సీదతు యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి ॥ 50 ॥

చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూతస్తరతి దుష్కుతాని ।
 తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాప్మానమరాతిం తరేమ ॥ 51 ॥

సజోషా ఇంద్ర సగణో మరుద్భిః సోమం పిబ వృత్రహంఛూర విద్వాన్ ।
 జహి శత్రూగ్ంరప మృధో నుదస్వాథాభయం కృణుహి విశ్వతో నః ॥ 52 ॥

సుమిత్రా న ఆప ఓషధయః సంతు దుర్మిత్రాస్తస్మై
 భూయాసుర్యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్యః ॥ 53 ॥

ఆపో హి ష్యా మయోభువస్తా న ఊర్జే దధాతన । మహే రణాయ చక్షసే ।
 యో వః శివతమో రసస్తస్య భాజయతేఽహ నః । ఉశతీరివ మాతరః ।
 తస్మా అరం గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ । ఆపో జనయథా చ నః ॥ ॥ 54 ॥

హిరణ్యశృంగం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మే దేహి యాచితః ।
 యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః ॥ ॥ 55 ॥

యన్మే మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్ ।
 తన్న ఇంద్రో వరుణో బృహస్పతిః సవితా చ పునంతు పునః పునః ॥ ॥ 56 ॥

నమోఽగ్నయేఽపుమతే నమ ఇంద్రాయ నమో వరుణాయ
 నమో వారుణ్యై నమోఽద్యృః ॥ ॥ 57 ॥

యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాంతం తదపగచ్ఛతాత్ ॥ ॥ 58 ॥

అత్యాశనాదతీపానాద్యచ్ఛ ఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ ।
 తన్నో వరుణో రాజా పాణినా హ్యవమర్శతు ॥ ॥ 59 ॥

(పాఠభేదః – తన్నే)

సోఽహమపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః ।
 నాకస్య పృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మసలోకతామ్ ॥ ॥ 60 ॥

యశ్చాప్సు వరుణః స పునాత్వఘమర్షణః ॥ ॥ 61 ॥

ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి శుతుద్రి స్తోమగ్ంసచతా పరుష్ణియా ।
 అసిక్నియా మరుద్భృధే వితస్తయార్జీకీయే శృణుహ్యో సుషోమయా ॥ ॥ 62 ॥

(పాఠభేదః – అసిక్నియా)

ఋతం చ సత్యం చాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత ।
 తతో రాత్రిరజాయత తతః సముద్రో అర్ణవః ॥ 63 ॥

సముద్రాదర్ణవాదధి సంవత్సరో అజాయత ।
 అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్య మిషతో వశీ ॥ 64 ॥

సూర్యాచంద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్ ।
 దివం చ పృథివీం చాంతరిక్షమథో సువః ॥ 65 ॥

యత్పృథివ్యాగ్ంరజః స్వమాంతరిక్షే విరోదసీ ।
 ఇమాగ్ంస్తదాపో వరుణః పునాత్స్వఘమర్షణః ॥

పునంతు వసవః పునాతు వరుణః పునాత్స్వఘమర్షణః ।
 ఏష భూతస్య మధ్యే భువనస్య గోష్టా ॥

ఏష పుణ్యకృతాం లోకానేష మృత్యోర్హిరణ్మయమ్ ।
 ద్యావాపృథివ్యోర్హిరణ్మయగ్ం సగ్ం శ్రితగ్ం సువః ।
 స నః సువః సగ్ంశిశాధి ॥ 66 ॥

ఆర్ద్రం జ్వలతి జ్యోతిరహమస్మి । జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మహమస్మి ।
 యోఽహమస్మి బ్రహ్మహమస్మి । అహమస్మి బ్రహ్మహమస్మి ।
 అహమేవాహం మాం జుహోమి స్వాహా ॥ 67 ॥

అకార్యకార్యవకీర్ణీ స్తేనో భూణహో గురుతల్పగః ।
 వరుణోఽపామఘమర్షణస్తస్మాత్ పాపాత్ ప్రముచ్యతే ॥ 68 ॥

రజోభూమిస్త్య మాగ్ంరోదయస్య ప్రవదంతి ధీరాః ॥ 69 ॥

ఆక్రాంత్యముద్రః ప్రథమే విధర్మం జనయన్ప్రజా భువనస్య రాజా ।
 వృషా పవిత్రే అధి సానో అవ్యే బృహత్సోమో వావృధే సువాన ఇందుః ॥ 70 ॥

ద్వితీయోఽనువాకః

దుర్గసూక్తమ్

జాతవేదసే సునవామ సోమమరాతీయతో నిదహతి వేదః ।

స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవ సింధుం దురితాత్యగ్నిః ॥ 1 ॥

తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలంతీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్ ।

దుర్గాం దేవీగ్ంశరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః ॥ 2 ॥

అగ్నే త్వం పారయా నవ్యో అస్మాన్ స్వస్తిభిరతి దుర్గాణి విశ్వా ।

పూశ్చ పృథ్వీ బహులా న ఉర్వీ భవా తోకాయ తనయాయ శంయోః ॥ 3 ॥

విశ్వాని నో దుర్గహా జాతవేదః సింధుం న నావా దురితాతిపర్షి ।

అగ్నే అత్రివన్మనసా గృణానోఽస్మాకం బోధ్యవితా తనూనామ్ ॥ 4 ॥

పృతనాజితగ్ంసహమానముగ్రమగ్నిగ్ంహువేమ పరమాత్పథస్థాత్ ।

స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా క్షామద్దేవో అతి దురితాత్యగ్నిః ॥ 5 ॥

ప్రతోషికమీడ్యో అధ్వరేషు సనాచ్ఛ హోతా నవ్యశ్చ సత్సి ।

స్వాం చాగ్నే తనువం పిప్రయస్వాస్మభ్యం చ సౌభగమాయజస్వ ॥ 6 ॥

(పాఠభేదః- తన్వం)

గోభిర్ఘృష్టమయుజో నిషిక్తం తవేంద్ర విష్ణోరనుసంచరేమ ।

నాకస్య పృష్ఠమభి సంవసానో వైష్ణవీం లోక ఇహ మాదయంతామ్ ॥ 7 ॥

తృతీయోఽనువాకః

భూరన్నమగ్నయే పృథివ్యై స్వాహా భువోఽన్నంవాయవేఽన్తరిక్షాయస్వాహా

సువరన్నమాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూర్భువస్సువరన్నం చంద్రమసే దిగ్భ్యః స్వాహా

నమో దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో భూర్భువః సువరన్నమోమ్ ॥ 1 ॥

చతుర్థోఽనువాకః

భూరగ్నయే పృథివ్యై స్వాహా భువో వాయవేఽన్తరిక్షాయ స్వాహా
సువరాదిత్యాయ దివే స్వాహా భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసే దిగ్భ్యః స్వాహా
నమో దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో భూర్భువః సువరగ్న ఓమ్ ॥ ॥ 1 ॥

పంచమోఽనువాకః

భూరగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా భువో వాయవే
చాన్తరిక్షాయ చ మహతే చ స్వాహా సువరాదిత్యాయ చ దివే చ
మహతే చ స్వాహా భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ
దిగ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహా నమో దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో
భూర్భువః సువర్మహరోమ్ ॥ ॥ 1 ॥

షష్ఠోఽనువాకః

పాహి నో అగ్న ఏనసే స్వాహా । పాహి నో విశ్వవేదసే స్వాహా ।
యజ్జం పాహి విభావసో స్వాహా । సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా ॥ ॥ 1 ॥

సప్తమోఽనువాకః ।

పాహి నో అగ్న ఏకయా । పాహ్యుత ద్వితీయయా । పాహ్యార్ణం తృతీయయా ।
పాహి గీర్భిశ్చతస్సభిర్వసో స్వాహా ॥ ॥ 1 ॥

అష్టమోఽనువాకః ।

యశ్చందసామృషభో విశ్వరూపశ్చందోభ్యశ్చందాగ్ంస్యావివేశ ।
సతాగ్ంశిక్యః పురోవాచోపనిషదింద్రో జ్యేష్ఠ ఇంద్రియాయ ఋషిభ్యో నమో
దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో భూర్భువస్సువశ్చంద ఓమ్ ॥ ॥ 1 ॥

(పాఠభేదః- ప్రోవాచ)

నవమోఽనువాకః ।

నమో బ్రహ్మణే ధారణం మే అస్త్యనిరాకరణం ధారయితా భూయాసం
కర్ణయోః శ్రుతం మా చ్యోధ్వం మమాముష్య ఓమ్ ॥ 1 ॥

దశమోఽనువాకః ।

ఋతం తపః సత్యం తపః శ్రుతం తపః శాంతం తపో దమస్తపః
శమస్తపో దానం తపో యజ్ఞం తపో భూర్భువః
సువర్భుహ్మైతదుపాస్త్వైతత్తపః ॥ 1 ॥

ఏకాదశోఽనువాకః ।

యథా వృక్షస్య సంపుష్పితస్య దూరాద్గంధో వాత్యేవం పుణ్యస్య
కర్మణో దూరాద్గంధో వాతి యథాఽసిధారాం కర్తేఽవహితామవక్రామే
యద్యువే యువే హవా విహ్వయిష్యామి కర్తం
పతిష్యామీత్యేవమమృతాదాత్మానం జుగుప్సేత్ ॥ 1 ॥

ద్వాదశోఽనువాకః ।

అణోరణీయాన్ మహతో మహీయానాత్మా గుహాయాం నిహితోఽస్య జంతోః ।
తమక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశమ్ ॥ 1 ॥

సప్త ప్రాణాః ప్రభవంతి తస్మాత్సప్తార్చిషః సమిధః సప్త జిహ్వోః ।
సప్త ఇమే లోకా యేషు చరంతి ప్రాణా గుహాశయాన్నిహితాః సప్త సప్త ॥ 2 ॥

అతః సముద్రా గిరయశ్చ సర్వేఽస్మాత్స్యందంతే సింధవః సర్వరూపాః ।
అతశ్చ విశ్వా ఓషధయో రసాచ్చ యేనైష భూతస్తిష్ఠత్యంతరాత్మా ॥ 3 ॥

(పాఠభేదః- రసాశ్చ)

బ్రహ్మ దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్ ।
శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ం స్వధితిర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్ ॥ 4 ॥

అజామేకాం లోహితశుక్లకృష్ణాం బహ్వీం ప్రజాం జనయంతీగ్ం సరూపామ్ ।
అజో హ్యేకో జుషమాణోఽనుశేతే జహాత్యేనాం భుక్తభోగామజోఽన్యః ॥ 5 ॥

హగ్ంసః శుచిషద్వసురంతరిక్షసద్ధోతా వేదిషదతిధిర్దురోణసత్ ।
నృషద్వరసదృతసద్వోమసదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ ॥ 6 ॥

అధికపాఠః

యస్మాజ్జాతా న పరా నైవ కించనాస య ఆవివేశ భువనాని విశ్వా ।
ప్రజాపతిః ప్రజయా సంవిదానస్త్రీణి జ్యోతీగ్ంషి సచతే స షోడశీ ॥ 6 క ॥

విధర్తారగ్ంహవామహే వసోః కువిద్వనాతి నః । సవితారం నృచక్షసమ్ ॥ 6 ఖ ॥

ఘృతం మిమిక్షిరే ఘృతమస్య యోనిర్భ్రతే శ్రితో ఘృతమువస్య ధామ ।
అనుష్వధమావహ మాదయస్వ స్వాహాకృతం వృషభ వక్షి హవ్యమ్ ॥ 7 ॥

సముద్రాదూర్మిర్మధుమాగ్ం ఉదారదుపాగ్ంశునా సమమృతత్వమానట్ ।
ఘృతస్య నామ గుహ్యం యదస్తి జిహ్వో దేవానామమృతస్య నాభిః ॥ 8 ॥

వయం నామ ప్రబ్రవామా ఘృతేనాస్మిన్ యజ్ఞే ధారయామా నమోభిః ।
ఉప బ్రహ్మ శృణవచ్చస్యమానం చతుఃశృంగోఽవమీధ్గార ఏతత్ ॥ 9 ॥

చత్వారి శృంగా త్రయో అస్య పాదా ద్వేశీరే సప్త హస్తాసో అస్య ।
త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరవీతి మహో దేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ ॥ 10 ॥

త్రిధా హితం పణిభిర్గుహ్యమానం గవి దేవాసో ఘృతమన్వవిందన్ ।
ఇంద్ర ఏకగ్ం సూర్య ఏకం జజాన వేనాదేకగ్ం స్వధయా నిష్ఠతక్షుః ॥ 11 ॥

యో దేవానాం ప్రథమం పురస్తాద్విశ్వాధియో రుద్రో మహర్షిః ।

(పాఠభేదః – ద్విశ్వాధికో)

హిరణ్యగర్భం పశ్యత జాయమానగ్ం స నో దేవః

శుభయాస్పృత్యా స్సంయునక్తు ॥

॥ 12 ॥

యస్మాత్పరం నాపరమస్తి కించిద్యస్మాన్నాణీయో న జ్యాయోఽస్తి కశ్చిత్ ।

వృక్ష ఇవ స్తభో దివి తిష్ఠత్యేకస్తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్ ॥

॥ 13 ॥

న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వమానశుః ।

పరేణ నాకం నిహితం గుహాయాం విభ్రాజదేతద్యతయో విశంతి ॥

॥ 14 ॥

(పాఠభేదః – బిభ్రాజతే యద్యతయో)

వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థాః సంన్యాసయోగాద్యతయః శుద్ధసత్త్వాః ।

తే బ్రహ్మలోకే తు పరాంతకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యంతి సర్వే ॥

॥ 15 ॥

(పాఠభేదః – పరామృతాః పరి)

దహ్రాం విపాపం పరమేఽశ్మభూతం యత్పుండరీకం పురమధ్యసగ్ంస్థం ।

(పాఠభేదః – వరవేఽశ్మభూత)

తత్రాపి దహ్రాం గగనం విశోకస్తస్మిన్ యదంతస్తదుపాసితవ్యమ్ ॥

॥ 16 ॥

(పాఠభేదః – దహ్రా, విశోకం)

యో వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాంతే చ ప్రతిష్ఠితః ।

తస్య ప్రకృతిలీనస్య యః పరః స మహేశ్వరః ॥

॥ 17 ॥

త్రయోదశోఽనువాకః ।

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువమ్ ।

విశ్వం నారాయణం దేవమక్షరం పరమం పదమ్ ॥

॥ 1 ॥

(పాఠభేదః – ప్రభుమ్)

విశ్వతః పరమాన్నిత్యం విశ్వం నారాయణగ్ం హరిమ్ ।
విశ్వమేవేదం పురుషస్తద్విశ్వముపజీవతి ॥ 2 ॥

(పాఠభేదః – పరమం నిత్యం)

పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ంశాశ్వతగ్ంశివమచ్యుతమ్ ।
నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్ ॥ 3 ॥

నారాయణ పరం బ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః పరః ।
నారాయణ పరో జ్యోతిరాత్మా నారాయణః పరః ॥ 4 ॥

(పాఠభేదః – నారాయణః)

నారాయణ పరో ధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః ।
యచ్చ కించిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా ।
అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణః స్థితః ॥ 5 ॥

(పాఠభేదః – జగత్సమ్మిన్)

అసంతమవ్యయం కవిగ్ంసముద్రేఽస్తం విశ్వశంభువమ్ ।
పద్మకోశప్రతీకాశగ్ంహృదయం చాప్యధోముఖమ్ ॥ 6 ॥

అధో నిష్ఠ్యా వితస్త్యాంతే నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి ।
జ్వాల మాలా కులం భాతీ విశ్వస్యాయతనం మహత్ ॥ 7 ॥

(హృదయం తద్విజానీయాద్విశ్వస్యాయతనం మహత్ ॥ 7 ॥)

సంతతగ్ంసిరాభిస్తు లంబత్యాకోశసన్నిభమ్ ।
తస్యాంతే సుషిరగ్ంసూక్ష్మం తస్మింత్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ 8 ॥

తస్య మధ్యే మహానగ్నిర్విశ్వార్చిర్విశ్వతోముఖః ।
సోఽగ్రభుగ్విభజంతిష్ఠన్నాహారమజరః కవిః ॥ 9 ॥

తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రశ్మయస్తస్య సంతతా ।
 సంతాపయతి స్వం దేహమాపాదతలమస్తగః ।
 తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా వ్యవస్థితః ॥ 10 ॥
 (పాఠభేదః – ఆపాదతలమస్తకమ్, వ్యవస్థితా)

నీలతోయదమధ్యస్థాద్విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా ।
 నీవారశూకవత్త్వస్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా ॥ 11 ॥

తస్యాః శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః ।
 స బ్రహ్మ స శివః స హరిః సేంద్రః సోఽక్షరః పరమః స్వరాట్ ॥ 12 ॥
 (పాఠభేదః –బ్రహ్మ)

చతుర్థశోఽనువాకః ।

ఆదిత్యో వా ఏష ఏతన్మండలం తపతి తత్ర తా ఋచస్తద్భూచా మండలగ్ం
 స ఋచాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్మండలేఽర్చిర్ద్రిప్యతే తాని సామాని స
 సామాం లోకోఽథ య ఏష ఏతస్మిన్మండలేఽర్చిషి పురుషస్తాని
 యజుగ్ంషి స యజుషా మండలగ్ం స యజుషాం లోకః సైషా త్రయ్యేవ
 విద్యా తపతి య ఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః ॥ 1 ॥

పంచదశోఽనువాకః ।

ఆదిత్యో వై తేజ ఓజో బలం యశశ్చక్షుః శ్రోత్రమాత్మా మనో మన్యుర్మనుర్భ్రత్యుః
 సత్యో మిత్రో వాయురాకాశః ప్రాణో లోకపాలః కః కిం కం తత్సత్యమన్నమమృతో
 జీవో విశ్వః కతమః స్వయంభు బ్రహ్మైతదమృత ఏష పురుష ఏష భూతానామధిపతిః
 బ్రహ్మణః సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోత్యేతాసామేవ దేవతానాగ్ం సాయుజ్యగ్ం
 సార్షి తాగ్ం సమానలోకతామాప్నోతి య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్ ॥ 1 ॥

అధికపాఠః -

ఘృణిః సూర్య ఆదిత్యోమర్చయంతి తపః సత్యం మధు క్షరంతి తద్బ్రహ్మ తదాప
ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువః సువరోమ్ ॥ 2 ॥

షోడశోఽనువాకః ।

నిధనపతయే నమః । నిధనపతాంతికాయ నమః । ఊర్ధ్వాయ నమః ।
ఊర్ధ్వలింగాయ నమః । హిరణ్యాయ నమః । హిరణ్యలింగాయ నమః ।
సువర్ణాయ నమః । సువర్ణలింగాయ నమః । దివ్యాయ నమః ।
దివ్యలింగాయ నమః । భవాయ నమః । భవలింగాయ నమః ।
శర్వాయ నమః । శర్వలింగాయ నమః । శివాయ నమః । శివలింగాయ
నమః । జ్వలాయ నమః । జ్వలలింగాయ నమః । ఆత్మాయ నమః ।
ఆత్మలింగాయ నమః । పరమాయ నమః । పరమలింగాయ నమః ।
తతోమస్య సూర్యస్య సర్వలింగగ్ం స్థాపయతి పాణిమంత్రం పవిత్రమ్ ॥ 1 ॥

సప్తదశోఽనువాకః ।

సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయ వై నమో నమః ।
భవే భవే నాతిభవే భవస్వ మామ్ । భవోద్భవాయ నమః ॥ 1 ॥

అష్టదశోఽనువాకః ।

వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమః శ్రేష్ఠాయ నమో రుద్రాయ నమః
కాలాయ నమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ నమో బలాయ
నమో బలప్రమథాయ నమః సర్వభూతదమనాయ నమో మనోస్మనాయ నమః ॥ 1 ॥

ఏకోనవింశోఽనువాకః ।

అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః ।
సర్వతః శర్వ సర్వేభ్యో నమస్తే అస్తు రుద్రరూపేభ్యః ॥ 1 ॥

వింశోఽనువాకః ।

తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి । తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ ॥ ॥ 1 ॥

ఏకవింశోఽనువాకః ।

ఈశానః సర్వవిద్యానామీశ్వరః సర్వభూతానాం
బ్రహ్మధిపతిర్బ్రహ్మణోఽధిపతిర్బ్రహ్మ శివో మే అస్తు సదాశివోమ్ ॥ ॥ 1 ॥

ద్వావింశోఽనువాకః ।

నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్యవర్ణాయ హిరణ్యరూపాయ హిరణ్యపతయేమ్బి ।
కాపతయ ఉమాపతయే పశుపతయే నమో నమః ॥ ॥ 1 ॥

త్రయోవింశోఽనువాకః ।

ఋతగ్ంసత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగలమ్ ।
ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమో నమః ॥ ॥ 1 ॥

చతుర్వింశోఽనువాకః ।

సర్వో వై రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు । పురుషో వై రుద్రః సన్మహో నమో నమః ।
విశ్వం భూతం భువనం చిత్రం బహుధా జాతం జాయమానం చ యత్ ।
సర్వో హ్యేష రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు ॥ ॥ 1 ॥

పంచవింశోఽనువాకః ।

కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీధుష్టమాయ తవ్యసే । వోచేమ శంతమగ్ం హృదే ।
సర్వోహ్యేష రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు ॥ ॥ 1 ॥

షడ్వింశోఽనువాకః ।

యస్య వైకంకత్యగ్నిహోత్రహవణీ భవతి
ప్రత్యేవాస్యాహుతయస్తిష్ఠస్యథో ప్రతిష్ఠిత్యై ॥ ॥ 1 ॥

సప్తవింశోఽనువాకః ।

కృణుష్య పాజ ఇతి పంచ ।

అధికపాఠః

(కృణుష్య పాజః ప్రసీతిం న పృథ్వీం యాహి రాజేవామవాం ఇభేన ।

తృప్షీమను ప్రసీతిం ద్రూణానోఽస్తాసి విధ్య రక్షసస్తపిష్టైః ॥ 1 ॥

తవ భ్రమాస ఆశుయా పతంత్యను స్పృశ ధృశతా శోశుచానః ।

తపూగ్ంప్యగ్నే జుహ్వో పతంగానసందితో వి సృజ విశ్వగుల్కాః ॥ 2 ॥

ప్రతి స్పశో విసృజ తూర్ణితమో భవా పాయుర్విశో అస్యా అదబ్ధః ।

యో నో దూరే అఘశగ్ంసో యో అంత్యగ్నే మాకిష్టే వ్యథిరాదధర్షీత్ ॥ 3 ॥

ఉదగ్నే తిష్ఠ ప్రత్యాతనుష్య న్యమిత్రాగ్ం ఓషతాత్తిగ్మహేతే ।

యో నో అరాతిగ్ం సమిధాన చక్రే నీచాతం ధక్ష్వతసం న శుష్కమ్ ॥ 4 ॥

ఊర్ధ్వో భవ ప్రతి విధ్యాధ్యస్మదావిష్క్రుణుష్య దైవ్యాన్యగ్నే ।

అవస్థిరా తనుహి యాతుజూనాం జామిమజామిం ప్రమృణీహి శత్రూన్ ॥ 5 ॥)

అష్టావింశోఽనువాకః ।

అదితిర్దేవా గంధర్వా మనుష్యాః పితరోఽసురాస్తేషాగ్ం సర్వభూతానాం

మాతా మేదినీ మహతీ మహీ సావిత్రీ గాయత్రీ జగత్యుర్వీ పృథ్వీ బహులా

విశ్వా భూతా కతమా కాయా సా సత్యేత్యమృతేతి వాసిష్ఠః ॥ 1 ॥

ఏకోనత్రింశోఽనువాకః ।

ఆపో వా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వా భూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః

పశవ ఆపోఽన్నమాపోఽమృతమాపః సమ్రూడాపో విరాడాపః

స్వరాడాపశ్చందాగ్ంస్యాపో జ్యోతీగ్ంష్యాపో యజూగ్ంష్యాపః
సత్యమాపః సర్వా దేవతా ఆపో భూర్భువః సువరాప ఓమ్ ॥ 1 ॥

త్రింశోఽనువాకః ।

ఆపః పునంతు పృథివీం పృథివీ పూతా పునాతు మామ్ ।
పునంతు బ్రహ్మణస్పతిర్భ్రహ్మ పూతా పునాతు మామ్ ॥ 1 ॥

యదుచ్ఛిష్టమభోజ్యం యద్వా దుశ్చరితం మమ ।
సర్వం పునంతు మామాపోఽసతాం చ ప్రతిగ్రహగ్ం స్వాహా ॥ 2 ॥

ఏకత్రింశోఽనువాకః ।

అగ్నిశ్చ మా మన్యశ్చ మన్యపతయశ్చ మన్యకృతేభ్యః । పాపేభ్యో రక్షంతామ్ ।
యదహ్నో పాపమకార్షమ్ । మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్ ।
పద్భ్యాముదరేణ శిశ్నా । అహస్తదవలుంపతు । యత్కించ దురితం మయి ।
ఇదమహం మామమృతయోనౌ । సత్యే జ్యోతిషి జుహోమి స్వాహా ॥ 1 ॥

ద్వాత్రింశోఽనువాకః ।

సూర్యశ్చ మా మన్యశ్చ మన్యపతయశ్చ మన్యకృతేభ్యః ।
పాపేభ్యో రక్షంతామ్ । యద్రాత్రియా పాపమకార్షమ్ ।
మనసా వాచా హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యాముదరేణ శిశ్నా ।
రాత్రిస్తదవలుంపతు । యత్కించ దురితం మయి ।
ఇదమహం మామమృతయోనౌ । సూర్యే జ్యోతిషి స్వాహా ॥ 1 ॥

త్రయస్త్రింశోఽనువాకః ।

ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ । అగ్నిర్దేవతా బ్రహ్మ ఇత్యార్షమ్ ।
గాయత్రం ఛందం పరమాత్మం సరూపమ్ । సాయుజ్యం వినియోగమ్ ॥ 1 ॥

చతుస్త్రింశోఽనువాకః ।

ఆయాతు వరదా దేవీ అక్షరం బ్రహ్మ సంమితమ్ ।
గాయత్రీ ఛందసాం మాతేదం బ్రహ్మ జుషస్వ మే ॥

॥ 1 ॥

(పాఠభేదః - జుషస్వ నః)

యదహ్నోత్కరుతే పాపం తదహ్నోత్ప్రతిముచ్యతే ।
యద్రాత్రియాత్కరుతే పాపం తద్రాత్రియాత్ప్రతిముచ్యతే ।
సర్వవర్ణే మహాదేవి సంధ్యావిద్యే సరస్వతి ॥

॥ 2 ॥

పంచత్రింశోఽనువాకః ।

ఓజోఽసి సహోఽసి బలమసి భ్రాజోఽసి దేవానాం ధామ నామాసి విశ్వమసి
విశ్వాయుః సర్వమసి సర్వాయురభిభూరోం గాయత్రీమావాహయామి
సావిత్రిమావాహయామి సరస్వతీమావాహయామి ఛందర్షీనావాహయామి
శ్రియమావాహయామి గాయత్రియా గాయత్రీ ఛందో విశ్వామిత్ర ఋషిః
సవితా దేవతాగ్నిర్ముఖం బ్రహ్మ శిరో విష్ణుర్హృదయగ్ం రుద్రః శిఖా పృథివీ యోనిః
ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానా సప్రాణా శ్వేతవర్ణా సాంఖ్యాయనసగోత్రా
గాయత్రీ చతుర్వింశత్యక్షరా త్రిపదా ష్టుక్షిః పంచశీర్షోపనయనే వినియోగః ॥ ॥ 1 ॥

ఓం భూః । ఓం భువః । ఓగ్ం సువః । ఓం మహాః । ఓం జనః । ఓం తపః ।
ఓగ్ం సత్యం । ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః
ప్రచోదయాత్ । ఓమాపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువః సువరోమ్ ॥ ॥ 2 ॥

షట్త్రింశోఽనువాకః ।

ఉత్తమే శిఖరే (దేవి) జాతే భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని ।
బ్రాహ్మణేభ్యోఽభ్యనుజ్ఞాతా గచ్ఛ దేవి యథాసుఖమ్ ॥

॥ 1 ॥

(అధికపాఠః - దేవి)

స్తుతో మయా వరదా వేదమాతా ప్రచోదయంతీ పవనే ద్విజాతా ।
 ఆయుః పృథివ్యాం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసం మహ్యం
 దత్వా ప్రజాతుం బ్రహ్మలోకమ్ ॥ 2 ॥

సప్తత్రింశోఽనువాకః ।

ఘృణిః సూర్య ఆదిత్యో న ప్రభా వాత్యక్షరం । మధు క్షరంతి తద్రసం ।
 సత్యం వై తద్రసమాపో జ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువః సువరోం ॥ 1 ॥

అష్టత్రింశోఽనువాకః ।

త్రిసుపర్ణమంత్రః 1

బ్రహ్మమేతు మామ్ । మధుమేతు మామ్ । బ్రహ్మమేవ మధుమేతు మామ్ ।
 యాస్తే సోమ ప్రజా వత్సోఽభి సో అహమ్ । దుఃష్వప్నహస్తరుష్షహ ।
 యాస్తే సోమ ప్రాణాగ్ంస్తాం జుహోమి ॥ 1 ॥

త్రిసుపర్ణమయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ । బ్రహ్మహత్యాం వా
 ఏతే ఘ్నుంతి । యే బ్రాహ్మణాస్త్రిసుపర్ణం పఠంతి । తే సోమం ప్రాప్నువంతి ।
 ఆ సహస్రాత్పంక్తిం పునన్తి । ఓమ్ ॥ 2 ॥

ఏకోనచత్వారింశోఽనువాకః ।

త్రిసుపర్ణమంత్రః 2

బ్రహ్మ మేధయా । మధు మేధయా । బ్రహ్మమేవ మధుమేధయా ॥ 1 ॥

అద్యానో దేవ సవితః ప్రజావత్సావీః సౌభగమ్ ।
 పరా దుఃష్వప్నియగ్ం సువ ॥ 2 ॥

విశ్వాని దేవ సవితర్దురితాని పరాసువ । యద్భద్రం తన్న ఆసువ ॥ 3 ॥

మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి సింధవః । మాధ్వీర్షః సంతోషధీః ॥ 4 ॥

మధు సక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః । మధుద్యౌరస్తు నః పితా ॥ 5 ॥

మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవంతు నః ॥ 6 ॥

య ఇమం త్రిసుపర్ణమయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ।
బ్రూణహత్యాం వా ఏతే ఘ్నంతి । యే బ్రాహ్మణాస్త్రిసుపర్ణం పఠంతి ।
తే సోమం ప్రాప్నువంతి । ఆ సహస్రాత్పంక్తిం పునంతి । ఓమ్ ॥ 7 ॥

చత్వారింశోఽనువాకః ।

త్రిసుపర్ణమంత్రః 3

బ్రహ్మ మేధవా । మధు మేధవా । బ్రహ్మమేవ మధు మేధవా ॥ 1 ॥

బ్రహ్మ దేవానాం పదవీః కవీనామృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్ ।
శ్యేనో గృద్ధాణాగ్ం స్వధితిర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభత్ ॥ 2 ॥

హగ్ంసః శుచిషద్వసురంతరిక్షసద్ధోతా వేదిషదతిథిర్దురోణసత్ ।
సృషద్వరసదృతసద్వోమసదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ ॥ 3 ॥

ఋచే త్వా ఋచే త్వా సమిత్రవంతి సరితో న ధేనాః ।
అంతర్హదా మనసా పూయమానాః । ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి ॥ 4 ॥

హిరణ్యయో వేతసో మధ్య ఆసామ్ । తస్మింత్సుపర్ణో మధుకృత్కులాయీ
భజన్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః । తస్యాసతే హరయః సప్త తీరే స్వధాం
దుహోనా అమృతస్య ధారామ్ ॥ 5 ॥

య ఇదం త్రిసుపర్ణమయాచితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ।
వీరహత్యాం వా ఏతే ఘ్నంతి । యే బ్రాహ్మణాస్త్రిసుపర్ణం పఠంతి ।
తే సోమం ప్రాప్నువంతి । ఆసహస్రాత్పంక్తిం పునంతి । ఓమ్ ॥ 6 ॥

ఏకచత్వారింశోఽనువాకః ।

మేధాదేవీ జుషమాణా న ఆగాద్విశ్వాచీ భద్రా సుమనస్యమానా ।

త్వయా జుష్టా నుదమాన్నా దురుక్తాస్పృహద్వదేమ విదధే సువీరాః ॥ 1 ॥

(పాఠభేదః – జుషమాణా)

త్వయా జుష్ట ఋషిర్భవతి దేవి త్వయా బ్రహ్మగతశ్రీరుత త్వయా ।

త్వయా జుష్టశ్చిత్రం విందతే వసు సా నో జుషస్వ ద్రవిణేన మేధే ॥ 2 ॥

ద్విచత్వారింశోఽనువాకః ।

మేధాం మ ఇంద్రో దదాతు మేఅధాం దేవీ సరస్వతీ ।

మేధాం మే అశ్వినావుభావాధత్తాం పుష్కరస్రజా ॥ 1 ॥

(పాఠభేదః – పుష్కరస్రజౌ)

అప్సరాసు చ యా మేధా గంధర్వేషు చ యన్మనః ।

దైవీం మేధా సరస్వతీ సా మాం మేధా సురభిర్జుషతాగ్ం స్వాహా ॥ 2 ॥

త్రిచత్వారింశోఽనువాకః ।

ఆ మాం మేధా సురభిర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీ జగమ్యా ।

ఊర్ణస్వతీ పయసా పిన్వమానా సా మాం మేధా సుప్రతీకా జుషంతామ్ ॥ 1 ॥

చతుశ్చత్వారింశోఽనువాకః ।

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు ।

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయింద్ర ఇంద్రియం దధాతు ।

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు ॥ 1 ॥

పంచచత్వారింశోఽనువాకః ।

అపైతు మృత్యురమృతం న ఆగన్వైవస్వతో నో అభయం కృణోతు ।

పర్ణం వనస్పతేరివాభి నః శీయతాగ్ం రయిః సచతాం నః శచీపతిః ॥ 1 ॥

షట్పత్వారింశోఽనువాకః ।

పరం మృత్యో అనుపరేహి పంథాం యస్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్ ।
చక్షుష్మతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నః ప్రజాణిరీరిషో మోత వీరాన్ ॥ 1 ॥

సప్తచత్వారింశోఽనువాకః ।

వాతం ప్రాణం మనసాన్వారభామహే ప్రజాపతిం యో భువనస్య గోపాః ।
స నో మృత్యోస్త్రాయతాం పాత్వగ్ం హసో జ్యోగ్గీవా జరామ శీమహి ॥ 1 ॥

అష్టచత్వారింశోఽనువాకః ।

అముత్రభూయాదధ యద్యమస్య బృహస్పతే అభిశస్తేరముంచః ।
ప్రత్యోహతామశ్వినా మృత్యుమస్మద్దేవానామగ్నే భిషజా శచీభిః ॥ 1 ॥

ఏకోసపంచాశోఽనువాకః ।

హరిగ్ం హరంతమనుయంతి దేవా విశ్వస్యేశానం వృషభం మతీనామ్ ।
బ్రహ్మ సరూపమను మేదమాగాదయనం మా వివధీర్విక్రమస్వ ॥ 1 ॥

పంచాశోఽనువాకః ।

శల్మైరగ్నిమింధాన ఉభౌ లోకౌ సనేమహమ్ ।
ఉభయోర్లోకయోర్పథ్యాఽతి మృత్యుం తరామ్యహమ్ ॥ 1 ॥

ఏకపంచాశోఽనువాకః ।

మా ఛిదో మృత్యో మా వధీర్మా మే బలం వివృహో మా ప్రమోషీః ।
ప్రజాం మా మే రీరిష ఆయురుగ్ర నృచక్షసం త్వా హవిషా విధేమ ॥ 1 ॥

ద్విపంచాశోఽనువాకః ।

మా నో మహాంతముత మా నో అర్భకం మా న ఉక్షంతముత మా న ఉక్షితమ్ ।
మా నో వధీః పితరం మోత మాతరం ప్రియా మా నస్తనువో రుద్ర రీరిషః ॥ 1 ॥

త్రిపంచాశోఽనువాకః ।

మా నస్తోకే తనయే మా న ఆయుషి మా నో గోషు మా నో అశ్వేషు రీరిషః ।
వీరాన్మా నో రుద్ర భామితో వధీర్లవిష్మంతో నమసా విధేమ తే ॥ 1 ॥

చతుష్పంచాశోఽనువాకః ।

ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరి తా బభూవ ।
యత్కామస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయగ్ం స్యామ పతయో రయీణామ్ ॥ 1 ॥

పంచపంచాశోఽనువాకః ।

స్వస్తిదా విశస్పతిర్ఘ్రహో విమృధో వశీ ।
వృషేంద్రః పుర ఏతు నః స్వస్తిదా అభయంకరః ॥ 1 ॥

షట్పంచాశోఽనువాకః ।

త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్ ।
ఉర్వారుకమివ బంధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్ ॥ 1 ॥

సప్తపంచాశోఽనువాకః ।

యే తే సహస్రమయుతం పాశా మృత్యో మర్త్యాయ హంతవే ।
తాన్ యజ్ఞస్య మాయయా సర్వానవయజామహే ॥ 1 ॥

అష్టపంచాశోఽనువాకః ।

మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే స్వాహా ॥ 1 ॥

ఏకోనషష్టితమోఽనువాకః ।

దేవకృతస్మైనసోఽవయజనమసి స్వాహా ।
మనుష్యకృతస్మైనసోఽవయజనమసి స్వాహా ।

పితృకృతస్యైసోఽవయజనమసి స్వాహా ।
 ఆత్మకృతస్యైసోఽవయాజనమసి స్వాహా ।
 అన్యకృతస్యైసోఽవయజనమసి స్వాహా ।
 అస్మత్కృతస్యైసోఽవయజనమసి స్వాహా ।
 యద్ధివా చ నక్తం చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా ।
 యత్స్వపంతశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా ।
 యత్సుషుప్తశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా ।
 యద్విద్వాగ్ం సశ్చావిద్వాగ్ం సశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా ।
 ఏనస ఏనసోఽవయజనమసి స్వాహా ॥

॥ 1 ॥

షష్ఠితమోఽనువాకః ।

యద్వో దేవాశ్చకృమ జిహ్వయా గురు మనసో వా ప్రయుతీ దేవహేడనమ్ ।
 అరావా యో నో అభి దుచ్ఛునాయతే తస్మిన్ తదేనో వసవో నిధేతన స్వాహా ॥

॥ 1 ॥

ఏకషష్ఠితమోఽనువాకః ।

కామోఽకార్షీన్నమో నమః । కామోఽకార్షీత్కామః
 కరోతి నాహం కరోమి కామః కర్తా
 నాహం కర్తా కామః కారయితా నాహం కారయితా
 ఏష తే కామ కామాయ స్వాహా ॥

॥ 1 ॥

ద్విషష్ఠితమోఽనువాకః ।

మన్యూరకార్షీన్నమో నమః । మన్యూరకార్షీన్మన్యూః కరోతి నాహం కరోమి
 మన్యూః కర్తా నాహం కర్తా మన్యూః కారయితా నాహం
 కారయితా ఏష తే మన్యో మన్యవే స్వాహా ॥

॥ 1 ॥

త్రిషష్టితమోఽనువాకః ।

తిలాంజుహోమి సరసాగ్ం సపిష్టాన్ గంధార మమ చిత్రే రమంతు స్వాహా ॥ ॥ 1 ॥

గావో హిరణ్యం ధనమన్నపానగ్ం సర్వేషాగ్ం శ్రియై స్వాహా ॥ ॥ 2 ॥

శ్రియం చ లక్ష్మీం చ పుష్టిం చ కీర్తిం చాన్మణ్యతామ్ ।

బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతామ్ । శ్రద్ధామేధే ప్రజాః సందదాతు స్వాహా ॥ ॥ 3 ॥

(పాఠభేదః - బ్రాహ్మణ్యమ్)

చతుఃషష్టితమోఽనువాకః ।

తిలాః కృష్ణాస్తిలాః శ్వేతాస్తిలాః సౌమ్యా వశానుగాః ।

తిలాః పునంతు మే పాపం యత్కించిద్దురితం మయి స్వాహా ॥ ॥ 1 ॥

చోరస్యాన్నం నవశ్రాద్ధం బ్రహ్మహా గురుతల్పగః ।

గోస్తేయగ్ం సురాపానం భూణహత్యా తిలా శాంతిగ్ం శమయంతు స్వాహా ॥ ॥ 2 ॥

శ్రీశ్చ లక్ష్మీశ్చ పుష్టీశ్చ కీర్తిం చాన్మణ్యతామ్ । బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతామ్ ।

శ్రద్ధామేధే ప్రజ్ఞా తు జాతవేదః సందదాతు స్వాహా ॥ ॥ 3 ॥

పంచషష్టితమోఽనువాకః ।

ప్రాణాపానవ్యానోదాససమానా మే శుధ్యంతాం

జ్యోతిరహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ ॥ 1 ॥

వాఙ్మనశ్చక్షుఃశ్రోత్రజిహ్వఘ్రాణరేతోబుద్ధ్యాకూతిఃసంకల్పా మే శుధ్యంతాం

జ్యోతిరహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ ॥ 2 ॥

త్వక్చర్మమాంసరుధిరమేదోమజ్జాస్నాయవోఽస్థీని మే శుధ్యంతాం

జ్యోతిరహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ ॥ 3 ॥

శిరఃపాణిపాదపార్శ్వప్యృష్టోరూదరజంఘశిశ్నోపస్థపాయవో మే శుధ్యంతాం
జ్యోతిరహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 4 ॥

ఉత్తిష్ఠ పురుష హరిత పింగల లోహితాక్షి దేహి దేహి దదాపయితా మే శుధ్యంతాం
జ్యోతిరహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 5 ॥

షట్లష్టితమోఽనువాకః ।

పృథివ్యప్తేజోవాయురాకాశా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 1 ॥

శబ్దస్పర్శరూపరసగంధా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 2 ॥

మనోవాక్యాయకర్మాణి మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 3 ॥

అవ్యక్తభావైరహంకారైర్జ్యోతిరహం
విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 4 ॥

ఆత్మా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 5 ॥

అంతరాత్మా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 6 ॥

పరమాత్మా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 7 ॥

క్షుధే స్వాహా । క్షుత్తిపాసాయ స్వాహా । వివిధ్యై స్వాహా ।
 ఋగ్వీధానాయ స్వాహా । కషోత్కాయ స్వాహా । (అధికపాఠః - ఓం స్వాహా) ॥ ८ ॥

క్షుత్తిపాసామలం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీర్నాశయామ్యహమ్ ।
 అభూతిమసమృద్ధిం చ సర్వాన్నిర్ణద మే పాప్మానగ్ం స్వాహా ॥ ९ ॥

అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయమానందమయమాత్మా మే
 శుభ్యంతాం జ్యోతిరహం విరజా విపాప్మా భూయాసగ్ం స్వాహా ॥ 10 ॥

సప్తషష్ఠితమోఽనువాకః ।

అగ్నయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా । ధ్రువాయ భూమాయ స్వాహా ।
 ధ్రువక్షితయే స్వాహా । అచ్యుతక్షితయే స్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ॥

ధర్మాయ స్వాహా । అధర్మాయ స్వాహా । అద్యుః స్వాహా ।
 ఓషధివనస్పతిభ్యః స్వాహా । రక్షోదేవజనేభ్యః స్వాహా ।
 గృహ్యోభ్యః స్వాహా । అవసానేభ్యః స్వాహా । అవసానపతిభ్యః స్వాహా ।
 సర్వభూతేభ్యః స్వాహా । కామాయ స్వాహా । అంతరిక్షాయ స్వాహా ।
 యదేజతి జగతి యచ్చ చేష్ఠతి నామ్నో భాగోఽయం నామ్నే స్వాహా ।
 పృథివ్యై స్వాహా । అంతరిక్షాయ స్వాహా । దివే స్వాహా । సూర్యాయ స్వాహా ।
 చంద్రమసే స్వాహా । నక్షత్రేభ్యః స్వాహా । ఇంద్రాయ స్వాహా ।
 బృహస్పతయే స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా । బ్రహ్మణే స్వాహా ।
 స్వధా పితృభ్యః స్వాహా । నమో రుద్రాయ పశుపతయే స్వాహా ।
 దేవేభ్యః స్వాహా । పితృభ్యః స్వధాస్తు । భూతేభ్యో నమః ।
 మనుష్యేభ్యో హంతా । ప్రజాపతయే స్వాహా । పరమేష్ఠినే స్వాహా ॥ 1 ॥

యథా కూపః శతధారః సహస్రధారో అక్షితః ।
 ఏవా మే అస్తు ధాన్యగ్ం సహస్రధారమక్షితమ్ ॥ ధనధాన్యై స్వాహా ॥ 2 ॥

యే భూతాః ప్రచరంతి దివానక్తం బలిమిచ్ఛంతో వితుదస్య ప్రేష్యాః ।
 తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిం పుష్టిపతిర్దధాతు స్వాహా ॥ 3 ॥

అష్టషష్టితమోఽనువాకః ।

ఓం తద్బ్రహ్మ । ఓం తద్వాయుః । ఓం తదాత్మా । ఓం తత్సత్యమ్ ।
 ఓం తత్సర్వమ్ । ఓం తత్పురోర్నమః ॥ 1 ॥

(ఓం) అంతశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు ।
 త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కారస్త్వమింద్రస్త్వగ్ం రుద్రస్త్వం విష్ణుస్త్వం
 బ్రహ్మ త్వం ప్రజాపతిః । త్వం తదాప ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతం
 బ్రహ్మ భూర్భువః సువరో ॥ 2 ॥

ఏకోనసప్తతితమోఽనువాకః ।

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 శ్రద్ధాయామపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 శ్రద్ధాయాముదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 బ్రహ్మణి మ ఆత్మాఽమృతత్వాయ ॥ 1 ॥

అమృతోపస్తరణమసి ॥ 2 ॥

శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 శివో మా విశాప్రదాహాయ । ప్రాణాయ స్వాహా ॥

శ్రద్ధాయామపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 శివో మా విశాప్రదాహాయ । అపానాయ స్వాహా ॥

శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
శివో మా విశాప్రదాహాయ । వ్యానాయ స్వాహా ॥

శ్రద్ధాయాముదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
శివో మా విశాప్రదాహాయ । ఉదానాయ స్వాహా ॥

శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
శివో మా విశాప్రదాహాయ । సమానాయ స్వాహా ॥

బ్రహ్మణి మ ఆత్మాఽమృతత్వాయ ॥ ॥ 3 ॥

అమృతాపిధానమసి ॥ ॥ 4 ॥

ఏకసప్తతితమోఽనువాకః ।

అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽఙ్గష్ఠం చ సమాశ్రితః ।
ఈశః సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతి విశ్వభుక్ ॥ ॥ 1 ॥

(పాఠభేదః – ప్రీణాతు)

ద్విసప్తతితమోఽనువాకః ।

వాఙ్మ ఆసన్ । నసోః ప్రాణః । అక్ష్యోశ్చక్షుః । కర్ణయోః శ్రోత్రమ్ ।
బాహువోర్బలమ్ । ఊరువో రోజః । అరిష్టా విశ్వాన్యంగాని తనూః ।
తనువా మే సహ నమస్తే అస్తు మా మా హిగ్ంసీః ॥ ॥ 1 ॥

త్రిసప్తతితమోఽనువాకః ।

వయః సుపర్ణా ఉపసేదురింద్రం ప్రియమేధా ఋషయో నాథమానాః ।
అప ధ్వాంతమూర్ఘహి పూర్ధి చక్షుర్ముగ్ధ్యస్మాన్నిధయేఽవ బద్ధాన్ ॥ ॥ 1 ॥

చతుఃసప్తతితమోఽనువాకః ।

ప్రాణానాం గ్రంథిరసి రుద్రో మా విశాంతకః । తేనాన్నేనాప్యాయస్వ ॥ 1 ॥

పంచసప్తతితమోఽనువాకః ।

నమో రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్మే పాహి ॥ 1 ॥

షట్సప్తతితమోఽనువాకః ।

త్వమగ్నే ద్యుభిస్తమాశుశుక్షణిస్తమద్భ్యస్తమశ్మనస్పరి ।
త్వం వనేభ్యస్తమోషధీభ్యస్తం నృణాం నృపతే జాయసే శుచిః ॥ 1 ॥

సప్తసప్తతితమోఽనువాకః ।

శివేన మే సంతిష్ఠస్వ సోనేన మే సంతిష్ఠస్వ బ్రహ్మవర్చసేన మే సంతిష్ఠస్వ
యజ్ఞస్యర్థిమనుసంతిష్ఠస్వోప తే యజ్ఞ నమ ఉప తే నమ ఉప తే నమః ॥ 1 ॥

అష్టసప్తతితమోఽనువాకః ।

సత్యం పరం పరగ్ం సత్యగ్ం సత్యేన న సువర్గాల్లోకాచ్ఛ్యవంతే కదాచన
సతాగ్ం హి సత్యం తస్మాత్సత్యే రమంతే ॥ 1 ॥

తప ఇతి తపో నానశనాత్పరం యద్ధి పరం తపస్తద్
దుర్ధర్షం తద్దురాధర్షం తస్మాత్తపసి రమంతే ॥ 2 ॥

దమ ఇతి నియతం బ్రహ్మచారిణస్తస్మాద్దమే రమంతే ॥ 3 ॥

శమ ఇత్యరణ్యే మునయస్తస్మాచ్ఛమే రమంతే ॥ 4 ॥

దానమితి సర్వాణి భూతాని ప్రశగ్ం సంతి
దానాన్నాతిదుష్కరం తస్మాద్దానే రమంతే ॥ 5 ॥

ధర్మ ఇతి ధర్మేణ సర్వమిదం పరిగృహీతం
ధర్మాన్నాతిదుశ్చరం తస్మాద్ధర్మే రమంతే ॥ 6 ॥

ప్రజన ఇతి భూయాగ్ంసస్తస్మాత్భూయిష్యాః ప్రజాయంతే
తస్మాద్భూయిష్యాః ప్రజననే రమంతే ॥ 7 ॥

అగ్నయ ఇత్యాహ తస్మాదగ్నయ ఆధాతవ్యాః ॥ 8 ॥

అగ్నిహోత్రమిత్యాహ తస్మాదగ్నిహోత్రే రమంతే ॥ 9 ॥

యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞేన హి దేవా దివం గతాస్తస్మాద్వజ్ఞే రమంతే ॥ 10 ॥

మానసమితి విద్వాగ్ంసస్తస్మాద్విద్వాగ్ంస ఏవ మానసే రమంతే ॥ 11 ॥

న్యాస ఇతి బ్రహ్మ బ్రహ్మ హి పరః పరో హి బ్రహ్మ తాని వా
ఏతాన్యవరాణి పరాగ్ంసి న్యాస ఏవాత్యరేచయద్య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్ ॥ 12 ॥

(పాఠభేదః - తపాగ్ంసి)

ఏకోనాశీతితమోఽనువాకః ।

ప్రాజాపత్యో హోరుణిః సుపర్ణేయః ప్రజాపతిం పితరముపససార
కిం భగవంతః పరమం వదంతీతి తస్మై ప్రోవాచ ॥ 1 ॥

సత్యేన వాయురావాతి సత్యేనాదిత్యో రోచతే దివి సత్యం వాచః
ప్రతిష్ఠా సత్యే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాత్సత్యం పరమం వదంతి ॥ 2 ॥

తపసా దేవా దేవతామగ్ర ఆయన్ తపసర్షయః సువరన్వవిందస్తపసా
సపత్నాన్ప్రణుదామారాతీస్తపసి సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాత్తపః పరమం వదంతి ॥ 3 ॥

దమేన దాంతాః కిల్బిషమవధూన్వంతి దమేన బ్రహ్మచారిణః
సువరగచ్ఛన్ దమో భూతానాం దురాధర్షం దమే సర్వం
ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్దమః పరమం వదంతి ॥ 4 ॥

శమేన శాంతాః శివమాచరంతి శమేన నాకం
మునయోఽన్వవిందన్ శమో భూతానాం దురాధర్షం
శమే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాచ్ఛమః పరమం వదంతి ॥ 5 ॥

దానం యజ్ఞానాం వరూథం దక్షిణా లోకే దాతారగ్ం సర్వభూతాన్మృపజీవంతి
దానేనారాతీరపానుదంత దానేన ద్విషంతో మిత్రా భవంతి
దానే సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్దానం పరమం వదంతి ॥ 6 ॥

ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా లోకే ధర్మిష్ఠం ప్రజా
ఉపసర్పంతి ధర్మేణ పాపమపనుదతి ధర్మే సర్వం
ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్ధర్మం పరమం వదంతి ॥ 7 ॥

ప్రజననం వై ప్రతిష్ఠా లోకే సాధు ప్రజాయాస్తంతుం
తన్వాసః పితృణామన్మణో భవతి తదేవ తస్యా అన్మణం
తస్మాత్ప్రజననం పరమం వదంతి ॥ 8 ॥

అగ్నయో వై త్రయీ విద్యా దేవయాసః పంథా గార్హపత్య ఋక్పృథివీ
రథంతరమన్వాహార్యపచనం యజురంతరిక్షం వామదేవ్యమాహవనీయః
సామ సువర్గో లోకో బృహత్తస్మాదగ్నిన్ పరమం వదంతి ॥ 9 ॥

అగ్నిహోత్రగ్ం సాయం ప్రాతర్గృహాణాం నిష్కృతిః స్విప్తగ్ం
సుహృతం యజ్ఞక్రతూనాం ప్రాయణగ్ం సువర్గస్య లోకస్య
జ్యోతిస్తస్మాదగ్నిహోత్రం పరమం వదంతి ॥ 10 ॥

యజ్ఞ ఇతి (అధికపాఠః-యజ్ఞో హి దేవానాం) యజ్ఞేన హి దేవా దివం గతా
యజ్ఞేనాసురానపానుదంత యజ్ఞేన ద్విషంతో మిత్రా భవంతి యజ్ఞే
సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్భ్యజ్ఞం పరమం వదంతి ॥ 11 ॥

మానసం వై ప్రాజాపత్యం పవిత్రం మానసేన మనసా సాధు
 పశ్యతి మనసా ఋషయః ప్రజా అస్మజంత మానసే సర్వం
 ప్రతిష్ఠితం తస్మాన్నానసం పరమం వదంతి ॥ 12 ॥

న్యాస ఇత్యాహుర్మనీషిణో బ్రహ్మణమ్ ॥ 13 ॥

బ్రహ్మ విశ్వః కతమః స్వయంభు ప్రజాపతిః సంవత్సర ఇతి ॥ 14 ॥

సంవత్సరోఽసావాదిత్యో య ఏష ఆదిత్యే పురుషః స పరమేష్ఠీ బ్రహ్మత్మా ॥ 15 ॥

యాభిరాదిత్యస్తపతి రశ్మిభిస్తాభిః పర్జన్యో వర్షతి పర్జన్యేనాషధివనస్పతయః
 ప్రజాయంత ఓషధివనస్పతిభిరన్నం భవత్యన్నేన ప్రాణాః ప్రాణైర్బలం
 బలేన తపస్తపసా శ్రద్ధా శ్రద్ధయా మేధా మేధయా మనీషా మనీషయా
 మనో మనసా శాంతిః శాంత్యా చిత్తం చిత్తేన స్పృతిః స్పృత్యా స్మారగ్ం
 స్మారేణ విజ్ఞానం విజ్ఞానేనాత్మానం వేదయతి తస్మాదన్నం
 దదన్సర్వాణ్యేతాని దదాత్యన్నాత్పాణా భవంతి భూతానాం
 ప్రాణైర్మనో మనసశ్చ విజ్ఞానం విజ్ఞానాదానందో బ్రహ్మ యోనిః ॥ 16 ॥

స వా ఏష పురుషః పంచధా పంచాత్మా యేన సర్వమిదం
 ప్రోతం పృథివీ చాంతరిక్షం చ ద్యౌశ్చ దిశశ్చావాంతరదిశాశ్చ
 స వై సర్వమిదం జగత్స సభూతగ్ం స భవ్యం జిజ్ఞాసక్లృప్త ఋతజా
 రయిష్యాః శ్రద్ధా సత్యో మహస్వాస్తపసో వరిష్యా ॥ 17 ॥

జ్ఞాత్వా తమేవం మనసా హృదా చ భూయో
 న మృత్యుముపయాహి విద్వాన్ ॥ 18 ॥

తస్మాన్న్యాసమేషాం తపసామతిరిక్తమాహుః ॥ 19 ॥

వసురణో విభూరసి ప్రాణే త్వమసి సంధాతా బ్రహ్మస్త్వమసి
 విశ్వధృత్రేజోదాస్త్వమస్యగ్నేరసి వర్చోదాస్త్వమసి సూర్యస్య ద్యుమ్నోదాస్త్వమసి
 చంద్రమస ఉపయామగృహీతోఽసి బ్రహ్మణే త్వా మహసే ॥ 20 ॥

(పాఠభేదః – విశ్వస్మత్)

ఓమిత్యాత్మానం యుంజీత ॥ 21 ॥

ఏతద్వై మహోపనిషదం దేవానాం గుహ్యమ్ ॥ 22 ॥

య ఏవం వేద బ్రహ్మణో మహిమానమాప్నోతి
 తస్మాద్బ్రహ్మణో మహిమానమిత్యపనిషత్ ॥ 23 ॥

అశీతితమోఽనువాకః ।

తస్యైవం విదుషో యజ్ఞస్యాత్మా యజమానః శ్రద్ధా పతీన్న శరీరమిధ్మమురో
 వేదిర్లోమాని బర్హిర్వేదః శిఖా హృదయం యూపః కామ ఆజ్యం మన్యుః
 పశుస్తపోఽగ్నిర్దమః శమయితా (అధికపాఠః – దానం) దక్షిణా వాగ్ఘోతా
 ప్రాణ ఉద్గాతా చక్షురధ్వర్యుర్మనో బ్రహ్మ శ్రోత్రమగ్నీత్ ॥ 1 ॥

యావద్ధియతే సా దీక్షా యదశ్నాతి తద్ధవిర్యత్పిబతి తదస్య
 సోమపానం యద్రమతే తదుపసదో యత్సంచరత్యుపవిశత్యుత్తిష్ఠతే చ
 స ప్రవర్ణ్యో యన్ముఖం తదాహవనీయో యా వ్యాహృతిరహుతిర్యదస్య
 విజ్ఞాన తజ్జుహోతి యత్సాయం ప్రాతరత్తి తత్సమిధం
 యత్రాతర్మధ్యందినగ్ం సాయం చ తాని సవనాని యే ॥ 2 ॥

అహోరాత్రే తే దర్శపూర్ణమాసౌ యేఽర్ధమాసాశ్చ మాసాశ్చ తే చాతుర్మాస్యాని
 య ఋతవస్తే పశుబంధా యే సంవత్సరాశ్చ పరివత్సరాశ్చ తేఽహర్గణాః
 సర్వవేదసం వా ఏతత్సత్రం యన్మరణం తదవభ్యధ ॥ 3 ॥

ఏతద్వై జరామర్యమగ్నిహోత్రగ్ం సత్రం య ఏవం విద్వాసుదగయనే ప్రమీయతే
దేవానామేవ మహిమానం గత్వాఽదిత్యస్య సాయుజ్యం గచ్ఛత్యథ యో
దక్షిణే ప్రమీయతే పితృణామేవ మహిమానం గత్వా చంద్రమసః
సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోత్యేతౌ వై సూర్యాచంద్రమసోర్మహిమానౌ
(పాఠభేదః – గచ్ఛత్యేతౌ)

బ్రాహ్మణో విద్వానభిజయతి తస్మాద్బ్రాహ్మణో మహిమానమాప్నోతి
తస్మాద్బ్రాహ్మణో మహిమానమ్ ॥

॥ 4 ॥

(పాఠభేదః – మహిమానమిత్యపనిషత్)

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఇతి మహానారాయణోపనిషత్సమాప్తా